

Национален институт на правосъдието
"Повишаване капацитета на съдебната система и обучение по Европейската
конвенция за защита правата на човека и основните свободи в Националния
институт на правосъдието"
Договор № 93-00-42/20.02.2013 НФМ 2009-2014

ДЕЛО ВИНТЕР И ДРУГИ СРЕЩУ ОБЕДИНЕНОТО КРАЛСТВО

Жалби № 66069/09, 130/10 и 3896/10

Решение на Голямата камера от 9 юли 2013 г.

Чл. 3 - доживотен затвор - нарушение

Лишено от свобода лице със заповед за доживотно изтърпяване на наказанието има правото да знае още от началото на изтърпяването му какво трябва да направи, за да може наказанието му да бъде преразгледано и при какви условия, включително кога ще се извърши преглед на присъдата му или кога може да се поиска такъв. Ако националното законодателство не предвижда механизъм или възможност за преразглеждане на доживотните присъди, несъвместимостта с член 3 на това основание възниква още в момента на налагането на доживотната присъда, а не на по-късен етап от лишаването от свобода.

След премахването на смъртното наказание за убийство в Англия и Уелс, задължително се налага наказанието доживотен затвор. Понастоящем при налагане на такова наказание съдът е длъжен да определи минимален срок на наказанието лишаване от свобода, който трябва да бъде ефективно изтърпян с цел санкция и възмездие, като се вземе предвид тежестта на престъплението. Когато определя този минимален срок на изтърпяване на наказанието, съдът се ръководи при преценката си от принципите, залегнали в Приложение 21 на Наказателно-процесуалния закон [на Обединеното кралство] от 2003 г. След като бъде изтърпян определен минимален срок от наказанието, осъденият може да подаде молба до Комисията по предсрочно освобождаване за условно освобождаване.

В изключителни случаи обаче разглеждащият делото съд може, вместо да определи минимален срок, да наложи „заповед за доживотен затвор“, когато, прилагайки установените в Приложение 21 принципи, намери, че тежестта на престъплението е изключително висока.

Заповедта за доживотен затвор има за последица, че осъденият на лишаване от свобода не може да бъде освободен от изтърпяване на наказанието освен по преценка на министъра на вътрешните работи. Правомощието на министъра на вътрешните работи да освобождава осъдени на лишаване от свобода от изтърпяване на част от наказанието е предвидено в член 30, ал. 1 от Наказателния закон от 1997 г. Министърът на вътрешните работи упражнява тази своя преценка само по хуманитарни причини,

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Норвежкия финансов механизъм 2009-2014. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Националния институт на правосъдието и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Програмния оператор или на Донора.

когато изтърпяващият наказанието е неизлечимо болен или е с висока степен на недееспособност .

Преди влизането в сила на Закона от 2003 г. практиката е разглеждащият делото съд задължително да налага наказание доживотен затвор, а министърът на вътрешните работи, след като получи препоръките на съда по делото и на Главния съдия [на Англия и Уелс], да определи минимален срок на изтърпяване на наказанието, едва след чието изтичане възниква възможност осъденият да бъде предсрочно освободен. Тогава минималният срок на ефективно изтърпяване на наказанието е наричан още „тарифната“ част от наказанието.

С влизането в сила на Закона от 2003 г. (и по-специално на член 276 и Приложение 22 от Закона, които въвеждат редица преходни мерки спрямо заварените случаи на осъдени лица с доживотни присъди, всички лишени от свобода, чиято задължителна част от наказанието за изтърпяване е определена от министъра на вътрешните работи, имат право да подадат молба до Върховния съд за преразглеждане на този срок. При такава молба Върховният съд може да постанови минимален срок за изтърпяване на наказанието или пък да наложи доживотен затвор.

Настоящото дело се отнася до трима жалбоподатели, намерени за виновни в убийство по различни съдебни наказателни производства в Англия и Уелс, изтърпяващи понастоящем задължителни присъди доживотен затвор. Срещу всички жалбоподатели са издадени заповеди за доживотен затвор: срещу първия жалбоподател такава заповед е издадена от разглеждащия делото съд по реда и при условията на сега действащите разпоредби; вторият и третият жалбоподатели са намерени за виновни обвинени и осъдени преди влизането в сила на Закона от 2003 г., като заповедите за доживотен затвор са издадени от Върховния съд.

Г-н Винтер

На 21 април 2008 г. първият жалбоподател се признава за виновен за убийство и дава указания на адвоката си по делото да не претендира смекчаващи вината обстоятелства, за да не увеличава с това скръбта на семейството на жертвата. Съдията по делото счел, че първият жалбоподател е от онази малка категория хора, които следва да бъдат лишени от свобода за постоянно. Съдът постановява задължителното доживотно лишаване от свобода и издава заповед за доживотен затвор.

На 25 юни 2009 г. апелативният съд отхвърля жалбата на осъдения. Съдът взема предвид общите принципи за определяне на минималния срок за задължителен доживотен затвор (съобразно Приложение 21 от Закона от 2003 г. Той констатира, че с оглед обстоятелствата по престъплението няма причина за отклоняване от общия принцип, залегнал в Приложение 21 от Закона от 2003 г., че когато е извършено убийство от лице, което вече е осъждано за убийство, издаването на заповед за доживотен затвор доживотно ефективно изтърпяване на наказанието лишаване от свобода е съответстващо средство за наказване и превенция.

Г-н Бамбър

С писмо от 15 декември 1994 г. жалбоподателят е информиран, че съгласно заключението на министъра на вътрешните работи изискванията за постигане на

възмездие и на превенция могат да бъдат постигнати само ако вторият жалбоподател остане в затвора доживотно.

През 2008 г., след като влизат в сила член 276 и Приложение 22 от Закона от 2003 г., вторият жалбоподател подава молба до Върховния съд за преразглеждане на доживотния затвор. Като взема предвид Приложение 21 от Закона, Върховният съд заключава, че предвид броя на извършените убийства и наличието на умисъл у втория жалбоподател деянието очевидно попада в категорията случаи, в които първоначалното изтърпяване започва с налагане доживотен затвор. Като взема освен това предвид и изявленията на роднините на жертвите, както и тези на втория жалбоподател, включително докладите за неговото поведение и постигнатия от него напредък в затвора, Върховният съд приема, че не е налице причина за отклоняване от становищата на Главния съдия и на министъра на вътрешните работи. Ето защо съдът постановява доживотен затвор.

Апелативният съд констатира също така, че наложената от Върховния съд заповед за доживотен затвор е била не само правилна, но и напълно основателна с оглед постигане на целта наказване и възмездие.

Г-н Мур

На 29 ноември 1996 г. третият жалбоподател е осъден след наказателен процес пред Съда на Короната в Честър за четири убийства.

След осъждането на третия жалбоподател, съдията по делото постановява задължителен доживотен затвор и препоръчва на министъра на вътрешните работи, че според него жалбоподателят не бива никога да бъде освобождаван. При прегледа Главният съдия посочва, че според него минималният срок преди да се получи право на освобождаване следва да бъде определен на тридесет години. На 27 септември 2002 г. министърът решава да наложи доживотен затвор.

Върховният съд приема, че процедурата по обжалване пред Върховния съд съгласно член 276 и приложение 22 от Закона предвижда необходимото независимо преразглеждане дали лишено от свобода лице следва да бъде освободено. Съдът приема също така, че заповедта за доживотен затвор е съвместима с членове 3 и 5 от Конвенцията. Предвид общите принципи за определяне минималния срок на изтърпяване на задължителен доживотен затвор (съгласно приложение 21 от Закона), не възниква съмнение за предубеденост, а това дали присъдата е несъразмерна с извършеното деяние зависи от обстоятелствата по всяко дело.

Върховният съд приема, че тъй като се касае за убийство на две или повече лица, сексуално или садистично поведение и значителна степен на преднамереност, първоначалният размер съгласно приложение 21 е заповед за доживотен затвор. Липсват смекчаващи вината обстоятелства и дори Главният съдия, макар да препоръчва минимален срок от тридесет години, е споделил мнението на съдията по делото, че вероятно никога няма да е безопасно третият жалбоподател да бъде освободен.

Член 269 от Закона от 2003 г. изисква при постановяването на присъда със задължителен доживотен затвор съдията по делото да определи минималния срок на наказанието, който лишено от свобода лице трябва да изтърпи, преди да може да получи възможност за предсрочно условно освобождаване. Съгласно член 269, алинея 3, този минимален срок трябва да отчита тежестта на престъплението. Член 269, алинея

4 допуска съдията по делото да реши, че поради тежестта на престъплението лишеното от свобода лице не следва да получава възможност за предсрочно освобождаване (фактически да постанови „заповед за доживотен затвор “). Член 269, алинея 4 се прилага само за престъпници, които при извършване на престъплението са навършили 21 години. Член 269, алинея 5 указва на съдията по делото при разглеждане тежестта на престъплението да отчита, наред с другото, залегалите в приложение 21 към Закона принципи.

Приложение 21 („Определяне на минимален срок по отношение задължителен доживотен затвор “) предвижда три различни „първоначални размера“, които могат да се увеличават или намаляват в зависимост от утежняващи или смекчаващи вината обстоятелства на престъплението: заповед за доживотен затвор, минимален срок от тридесет години затвор и минимален срок от петнадесет години затвор.

Съгласно параграф 4, точка 1 от приложението, ако тежестта на престъплението е „изключително голяма“, приложимият първоначален размер е заповед за доживотен размер. Параграф 4, точка 2 предвижда, че обичайно в тази категория попадат следните случаи:

„а) убийство на две или повече лица, като при всяко от убийствата е налице което и да е от следните обстоятелства:

(i) значителна степен на преднамереност или планиране;

(ii) отвличане на жертвата; или

(iii) сексуално или садистично поведение;

б) убийство на дете, ако включва отвличане на детето, сексуална или садистична мотивация;

в) убийство, извършено с цел изпълнение на политическа, религиозна или идеологическа кауза; или

г) убийство, извършено от лице, вече осъждано за убийство.“

Член 30, алинея 1 от Наказателния закон от 1997 г. предвижда, че министърът може по всяко време условно да освободи лице, осъдено на доживотен затвор, ако е убеден, че са налице извънредни обстоятелства, даващи основание за освобождаване на лицето по милост.

43. Критериите за упражняване на това право на преценка се съдържат в Заповед № 4700 за режима на изтърпяване на наказанието лишаване от свобода, глава 12. Това е заповед, издадена от министъра като компетентен орган. Тя установява политиката и дава указания за режима на осъдени на безсрочно лишаване от свобода лица (включително тези, изтърпяващи задължителен доживотен затвор) както докато са задържани под стража, така и след условното им освобождаване.

Глава 12, когато е релевантна, предвижда:

„Критериите за освобождаване по милост по медицински причини за всички осъдени на безсрочно лишаване от свобода лица (ОБЛСЛ) са следните:

• лишеното от свобода лице страда от неизлечимо заболяване и е вероятно много скоро да настъпи смъртта му (макар че няма определени времеви рамки, като подходящ срок за подаване на молба до Отдела по публична защита на индивидуални случаи [Public Protection Casework Section (PPCS)] може да се смята 3 месеца) или ОБЛСЛ (осъденото на безсрочно лишаване от свобода лице) е лежачо болно или засегнато от нетрудоспособност в подобна степен, например при парализа или преживян тежък удар;

и

- рискът от повторно престъпление (особено от сексуално или насилствено естество) е минимален;

и

- по-нататъшното лишаване от свобода би намалило продължителността на живот на лишеното от свобода лице;

и

- налице е подходяща схема за грижа за лишеното от свобода лице и лечението му извън затвора;

и

- предсрочното освобождаване ще има значително благоприятно въздействие върху лишеното от свобода лице или семейството му.“

ПРАВОТО

Пред Големия състав жалбоподателите претендират нарушение на чл. 3 от Конвенцията, тъй като заповедите им за доживотен затвор са несъвместими с него.

Съдебният състав на Четвърто отделение на Съда е установил, че в случая на жалбоподателите все още не е възникнало съмнение за нарушение на член 3, тъй като те не са показали, че по-нататъшното им задържане не служи за изпълнението на никаква легитимна пенологична цел. Първият жалбоподател е изтърпял едва три години от присъдата си. Макар че вторият и третият жалбоподател са изтърпели съответно по двадесет и шест и шестнадесет години лишаване от свобода, те имат влезли в сила повторни присъди от 2008 г., когато са подали молби до Върховния съд за преразглеждане на заповедите им за доживотен затвор. Върховният съд не приема, че по-нататъшното задържане на който и да е от тези жалбоподатели не служи за изпълнението на легитимна пенологична цел; тъкмо напротив, във всеки от случаите Върховният съд приема, че необходимият наказващ и възпиращ ефект може да се постигне единствено със заповеди за доживотен затвор.

106. договарящите държави трябва да запазят и свободата си да налагат доживотни присъди на пълнолетни закононарушители за особено тежки престъпления като предумишлено убийство: налагането на такава присъда на пълнолетен престъпник само по себе си не е забранено от или несъвместимо с член 3 или с който и да е друг член от Конвенцията. Това е така особено когато тази присъда не е задължителна, а е наложена от независим съдия, след като са взети предвид всички смекчаващи и утежняващи вината обстоятелства, които са налични в конкретния случай.

107. Както Съдът обаче също установява налагането на пълнолетно лице на наказание доживотен затвор без право на намаляване може да повдигне съмнение за нарушение на член 3. Има два отделни, но взаимосвързани аспекта на този принцип, които Съдът смята, че е необходимо да се подчертаят и потвърдят отново.

108. На първо място, доживотната присъда не става ненамаляема единствено по силата на факта, че на практика е възможно тя да бъде изтърпяна докрай. Не възниква съмнение за нарушение на член 3, ако доживотната присъда де юре и де факто подлежи на намаляване.

В тази връзка Съдът иска да подчертае, че не може да възникне съмнение за нарушение на член 3, ако например съгласно националното законодателство лице с доживотна присъда има право на преразглеждане с оглед освобождаване, но то му бъде отказано на основание, че лицето продължава да бъде заплаха за обществото. Това е така, тъй като съгласно Конвенцията държавите са задължени да предприемат мерки за защита на обществото от съпроводени с насилие престъпления, а Конвенцията не забранява на държавите да налагат на осъдените за тежки престъпления лица безсрочни присъди, позволяващи трайното задържане на престъпника, ако това е необходимо за защита на обществеността

Това важи с особена сила за лицата, осъдени за убийство или други тежки престъпления срещу личността. Самото обстоятелство, че тези лишени от свобода лица може вече да са изтърпели дълъг срок на лишаване от свобода, не отслабва позитивното задължение на държавата да защитава обществото; държавите могат да изпълняват това задължение, като продължат да задържат под стража тези осъдени на доживотен затвор лица дотогава, докато продължават да бъдат опасни.

109. На второ място, при определянето дали в даден случай може да се смята, че по отношение на доживотна присъда не е налице право на намаляване, Съдът се стреми да установи дали може да се твърди, че има някакви изгледи за освобождаване на лице с доживотна присъда. Когато националното законодателство дава възможност за преразглеждане на доживотна присъда с оглед нейната замяна, опрощаване, прекратяване или условно освобождаване на лишеното от свобода лице, това е достатъчно, за да бъде изпълнен член 3.

110. Има редица причини, по които за да остане доживотната присъда съвместима с член 3, трябва да са налице както изгледи за освобождаване, така и възможност за преразглеждане.

111. Аксиоматично е, че лишено от свобода лице не може да бъде задържано, освен ако няма легитимни пенологични основания за това. тези основания ще включват наказване, възпиране, защита на обществото и превъзпитаване. Много от тези основания ще са налице към момента на налагане на доживотната присъда. Съотношението между тези основания за задържане обаче не е непременно статично и може да се променя с течение на изтърпяването на наказанието. Факторът, който е бил главният мотив за задържане при постановяването на присъдата, може вече да не е такъв след продължителен период от изтърпяването ѝ. Тези фактори или промени могат да се оценят правилно единствено с извършване на преразглеждане на мотивите за по-нататъшно задържане на подходящ етап от изтърпяването на наказанието.

115. Съдът вече е имал повод да отбележи, че макар наказването да остава една от целите на лишаването от свобода, акцентът в европейската наказателна политика понастоящем е превъзпитаващата роля на лишаването от свобода, особено към края на изтърпяването на дългосрочна присъда на лишаване от свобода В правните актове на Съвета на Европа това е най-ясно изразено в правило 6 от Европейските правила за затворите, което предвижда, че лишаването от свобода трябва да се организира по такъв начин, че да улеснява реинтегрирането на лишените от свобода в едно свободно общество, както и правило 102.1, според което режимът на осъдените затворници трябва да е изготвен така, че да им дава възможност да водят почтен и без престъпления живот.

116. Посочените релевантни актове на Съвета на Европа показват също, на първо място, че ангажиментът за превъзпитаване е също толкова приложим за осъдените на доживотен затвор лица; и на второ място, че ако се превъзпитат, осъдените на доживотен затвор лица трябва да се ползват и с възможността за условно освобождаване.

В Резолюция 76(2) на Комитета на министрите се препоръчва случаите на всички лишени от свобода лица — включително осъдените на доживотен затвор — да се разглеждат възможно най-рано с оглед да се установи дали може да се допусне условно освобождаване. Тази резолюция също така препоръчва преразглеждането на доживотни присъди да се извършва след изтърпяване на срок между осем и четиринадесет години след лишаването от свобода и да се повтаря на редовни интервали.

Препоръка 2003(23) (относно организацията на дейността на затворническата администрация спрямо доживотно и дългосрочно лишени от свобода лица) подчертава, че осъдените на доживотно лишаване от свобода лица следва да се ползват с градивна подготовка за освобождаване, включително, за тази цел, чрез предоставяне на възможността за придвижване напред през затворническата система. В препоръката изрично е посочено и че осъдените на доживотно лишаване от свобода лица следва да се ползват с възможността за условно освобождаване.

Препоръка 2003(22) (относно условното освобождаване) също пояснява категорично, че с условно освобождаване трябва да могат да се ползват всички лишени от свобода лица, както и че осъдените на доживотен затвор лица следва да не бъдат лишавани от надеждата за освобождаване.

117. Този ангажимент както към превъзпитаването на осъдените на доживотен затвор лица, така и към изгледите за евентуалното им освобождаване, е допълнително отразен и в практиките на договарящите държави. Това е видно от решенията на конституционните съдилища на Германия и на Италия относно превъзпитаването и доживотните присъди, както и в други сравнително-правни материали, с които разполага Съдът. Те показват, че много голяма част от договарящите държави изобщо не налагат доживотни присъди, или, ако налагат такива, предвиждат някакъв специален механизъм, интегриран в законодателството относно налагането на присъди, който гарантира преразглеждане на доживотните присъди след определен период на лишаване от свобода, който обикновено е двадесет и пет години.

119. По горните причини Съдът смята, че в контекста на доживотните присъди член 3 трябва да се тълкува в смисъл, че изисква възможност за намаляване на присъдата под формата на преразглеждане, което да позволява на националните органи да отчетат дали евентуално настъпилите промени в доживотно лишено от свобода лице са толкова съществени и дали с течение на изтърпяването на наказанието е отбелязан такъв напредък в превъзпитаването, че по-нататъшното задържане под стража да не може повече да се оправдае с легитимни пенеологични основания.

120. Съдът обаче иска да подчертае, че предвид свободата на преценка, с която трябва да разполагат договарящите държави в областта на наказателното правораздаване и налагането на присъди, неговата задача не е да предписва формата (в рамките на изпълнителната или съдебната власт), под която трябва да се извършва това

преразглеждане. По същите причини, не Съдът е този, който трябва да определи на какъв етап следва да се извършва преразглеждането. С тези уговорки, Съдът иска също така да отбележи, че сравнително-правните материали и международните правни документи, с които разполага, показват категорична подкрепа за въвеждането на специален механизъм, който да гарантира преразглеждане не по-късно от двадесет и пет години след налагането на доживотна присъда, с периодични по-нататъшни преразглеждания впоследствие.

121. От това заключение следва, че ако националното законодателство не предвижда възможност за такова преразглеждане, доживотната присъда не изпълнява стандартите, залегнали в член 3 от Конвенцията.

122. Въпреки че изискваното преразглеждане е евентуално бъдещо събитие, което непременно е предшествано от произнасянето на присъдата, не бива лишеното от свобода лице със заповед за доживотен затвор да бъде задължавано да чака и да изтърпява неограничен брой години от наказанието си, преди да може да подаде жалба, че приложимите за присъдата му правни условия не изпълняват изискванията на член 3 в това отношение. Това би било в разрез както с принципа на правната сигурност, така и с общите принципи относно положението на жертва по смисъла на този термин в член 34 от Конвенцията. Освен това в случаи, в които съгласно националното законодателство още с налагането на присъдата се изключва правото на намаляване, няма да е сериозно да се очаква, че лишеното от свобода лице ще работи за собственото си превъзпитаване, без да знае дали в неопределен бъдещ момент е възможно да се въведе механизъм, който въз основа на тази реабилитация да позволи преразглеждане на наказанието с оглед освобождаване на лицето. Лишено от свобода лице със заповед за доживотно изтърпяване на наказанието има правото да знае още от началото на изтърпяване на наказанието си какво трябва да направи, за да може наказанието му да бъде преразгледано и при какви условия, включително кога ще се извърши преглед на присъдата му или кога може да се поиска такъв. Следователно, ако националното законодателство не предвижда механизъм или възможност за преразглеждане на доживотните присъди, несъвместимостта с член 3 на това основание възниква още в момента на налагането на доживотната присъда, а не на по-късен етап от лишаването от свобода.

124. По настоящото дело необходимостта независими съдии да определят дали може да бъде наложена заповед за доживотен затвор обаче е напълно отделна от необходимостта от преразглеждане на тази заповед за доживотен затвор на по-късен етап с оглед да се провери дали тя все още се оправдава с легитимни пенологични основания.

125. Нещо повече, липсва яснота относно действащото законодателство по отношение на изгледите за освобождаване на лица с доживотни присъди. Действително член 30 от Закона от 1997 г. предоставя на министъра правомощия да освобождава лишени от свобода лица, включително такива със заповед за доживотен затвор. Вярно е също, че при упражняването на тези правомощия — така, както е при всички законоустановени правомощия — министърът по закон е длъжен да постъпва съобразно с Конвенцията. Както подсказва правителството в своите обяснения пред Съда, следователно ще е възможно член 30 да се тълкува в смисъл, че не само предоставя на министъра правомощия за освобождаване, но и го задължава да упражнява тези правомощия и да освобождава лишените от свобода лица, ако може да се докаже, че по-нататъшното им

задържане под стража вече е несъвместимо с член 3, например когато то вече не може да бъде оправдано с легитимни пенологични основания.

Този прочит на член 30, който осигурява известни законоустановени изгледи за освобождаване на лица със заповеди за доживотен затвор, принципно ще е в съгласие с решението на този съд по цитираното по-горе дело *Kafkaris*. Ако може да се установи, че в случаите на жалбоподателите е налице достатъчна степен на сигурност относно състоянието на приложимото национално законодателство в този смисъл, не би могло да се твърди, че присъдите им изключват правото на намаляване и следователно не би било установено нарушение на член 3

126. ... министърът не е променил условията на своята изрично заявена и ограничителна политика относно това кога ще упражнява правомощията си по член 30. Независимо от даденото от Апелативния съд тълкуване на член 30, Заповедта за режима на изтърпяване на наказанието лишаване от свобода остава в сила и предвижда, че освобождаване се разпорежда единствено при определени изчерпателно изброени, а не просто примерни обстоятелства, а именно ако лишено от свобода лице развие неизлечимо заболяване или изгуби физическата си трудоспособност и са изпълнени други допълнителни критерии (а именно опасността от ново престъпление е минимална, по-нататъшното лишаване от свобода би намалило продължителността на живота на лишеното от свобода лице, налице е подходяща схема за грижи за лишеното от свобода лице и лечението му извън затвора и предсрочното освобождаване ще има значително благоприятно въздействие върху лишеното от свобода лице или семейството му).

127. Това са силно ограничителни условия. Дори да се приеме, че те могат да бъдат изпълнени от лишено от свобода лице със заповед за доживотен затвор, Съдът е на мнение, че съдебният състав с право се съмнява дали освобождаването по милост на неизлечимо болните или физически нетрудоспособните изобщо може да се смята за освобождаване, ако целият му смисъл е лишеното от свобода лице да почине у дома си или в приют, а не в затвора. Всъщност, по мнение на Съда, в решението по цитираното по-горе дело *Kafkaris* под „изгледи за освобождаване“ не се има предвид този вид освобождаване по милост. Ако са такива, условията на заповедта сами по себе си ще бъдат в противоречие с решението по дело *Kafkaris* и следователно няма да са достатъчни за целите на член 3.

128. По-специално Заповедта не отразява предвидената от Закона за правата на човека възможност дори лишените от свобода лица със заповеди за доживотен затвор да искат освобождаване на легитимни пенологични основания, след като изтърпят известен срок от наказанието си. Доколкото това е така, въз основа на твърденията на самото правителство относно състоянието на приложимото национално законодателство, е вероятно Заповедта за режима на изтърпяване на наказанието лишаване от свобода да даде на лишените от свобода лица със заповеди за доживотен затвор — а именно пряко засегнатите от нея лица — само частична представа за изключителните условия, които могат да доведат до упражняване на правомощията на министъра по член 30.

129. В резултат на това, предвид настоящата неяснота относно състоянието на приложимото национално законодателство по отношение на лицата с доживотни присъди, Съдът не може да приеме твърдението на правителството, че член 30 от

Закона от 1997 г. може да се тълкува в смисъл, че предоставя на жалбоподателите подходящ и адекватен ред за удовлетворение, в случай че те някога пожелаят да докажат, че по-нататъшното им лишаване от свобода вече не може да бъде оправдано с легитимни педнологични основания и съответно противоречи на член 3 от Конвенцията.

130. Ето защо, предвид този контраст между широката формулировка на член 30 и изчерпателните условия, обявени в Заповедта за режима на изтърпяване на наказанието лишаване от свобода, както и предвид липсата на специален механизъм за преразглеждане на заповедите за доживотен затвор, Съдът не е убеден, че понастоящем може да се смята, че доживотните присъди на жалбоподателите подлежат на намаляване за целите на член 3 от Конвенцията. Съответно Съдът приема, че изискванията на член 3 в това отношение не са изпълнени за никой от тримата жалбоподатели.

Налице е нарушение на чл. 3.